

Jämställdhetsanalys Städverksamheten Karlskoga och Degerfors – Fördelning av resurser

Rapport

Innehåll

1. Inledning	3
2. Syfte och mål	3
3. Metod	3
4. Resultat	4
5. Analys av resultat	6
6. Åtgärder	8
7. Sammanfattning	9

1. Inledning

Det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt och inflytande i samhället och i sina egna liv. I Karlskoga och Degerfors kommun har kommunfullmäktige i respektive kommun beslutat att anta den europeiska jämställdhetsdeklarationen (CEMR). En deklaration som uppmanar Europas kommuner och regioner att offentligt ta ställning för principen att jämställdhet ska råda mellan kvinnor och män och att använda sina befogenheter för att uppnå jämställdhet för sina invånare. Med utgångspunkt i CEMR deklarationen har folkhälsonämnden antagit en strategi för jämställdhetsintegrering där genomförande av jämställdhetsanalyser inom samtliga verksamhetsområden samt att bekämpa stereotyper är prioriterat.

2. Syfte och mål

För att nå ett jämställt samhälle måste ett jämställdhetsperspektiv läggas på alla politiska områden. Det innebär att förslag och beslut analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor respektive män. Syftet med folkhälsonämndens jämställdhetsanalyser är därför att uppmärksamma och belysa eventuella jämställdhetsutmaningar vilket möjliggör arbete för att uppnå en mer jämställd hälsa samt en kvalitet och service som är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet och lika väl anpassad för alla, oavsett kön.

3. Metod

För att genomföra en jämställdhetsanalys inom städverksamheten har metoden ”sjuan” använts. Metoden är framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och bygger på att analysen görs i sju steg. Nedan beskrivs varje steg tillsammans med resultat.

3.1 Uppdrag

Steg ett i sjuans metod är att beskriva hur uppdraget inom verksamheten är formulerat.

Städverksamhetens ansvarar för städservice till Karlskoga och Degerfors kommuners kärnverksamheter, så som skola, vård och omsorg och andra kommunala verksamheter. År 2019 var totalt 107 personer anställda inom städverksamheten, av dessa var 29 % utlandsfödda.

Städverksamhetens övergripande målet är att alla som vistas i kommunernas lokaler upplever att det är rent, snyggt och tryggt. Målet är även att all kvalitet och service är lika tillgänglig och av lika hög kvalitet för alla, oavsett kön. Städverksamhetens mål är även att verksamheten ska vara effektiv och tillgänglig genom digital teknik.

3.2 Jämställdhetsutmaning

Steg två i sjuans metod är att identifiera en jämställdhetsutmaning inom verksamheten.

Städyrket är och har historiskt alltid varit starkt kvinnodominerat. Fortfarande idag finns de flesta arbetande kvinnorna i Sverige inom offentlig sektor där omsorg och omvårdnad om människor står i fokus. Det finns flera jämställdhetsutmaningar inom de kvinnodominerade yrkena. Omvårdnad värderas generellt lönemässigt lägre än yrken där teknik eller maskiner står i fokus¹. Det är en hög andel deltidsarbetande och trots oftast hög arbetsbelastning tenderar kvinnodominerade arbetsplatser att introduceras för tekniska lösningar senare än mansdominerade.²

Utmaningarna är många, främst utifrån ett arbetsgivarperspektiv. Precis som i övriga landet är städverksamheten i Karlskoga och Degerfors ett kvinnodominerat yrke. Som andra kvinnodominerade arbetsplatser är IT-utvecklingen eftersatt. Städverksamheten har även utmaningar med att leverera en lika hög kvalitet och service till sina brukare.

3.3 Frågeställning

Steg tre i sjuans metod är att utifrån identifierad jämställdhetsutmaning inom verksamheten formulera en frågeställning.

Bakgrunden till formuleringen är att införande av teknik och system för ökad digitalisering är kostnadskrävande varav följande frågeställning formulerades:

- Hur fördelas resurser till och inom städverksamheten som är kvinnodominerad i jämförelse med en mansdominerad verksamhet?
- Påverkar detta möjligheten till IT utveckling och i sin tur kvaliteten på levererad tjänst?

3.4 Ledtrådar

Steg fyra i sjuans metod handlar om att identifiera ledtrådar för att besvara frågeställningen.

En mansdominerad verksamhet med liknande uppdrag, vilka har avverkningsgrader på olika ytor utomhus istället för inomhus identifierades som en jämförbar verksamhet.

För att besvara frågan undersöktes följande delar:

- Ekonomistyrning
- Investering
- Budget för teknik och system.
- Beräkning av utförande av arbete i relation till budget.

4. Resultat

Steg fem i sjuans metod handlar om att beskriva resultatet av undersökta ledtrådar. Nedan beskrivs resultatet utifrån de fyra undersökta områdena.

¹ Arbetsmiljöverket 2017. En vitbok om kvinnors arbetsmiljö

² <https://blogg.kommunal.se/utredare/2017/03/01/teknifiering-av-yrken-kan-skapa-mer-jamstallda-jobb/>

4.1 Ekonomistyrning och investering

Städverksamheten

Städverksamheten har köp- och säljverksamhet som ekonomistyrning. Det innebär att nämnden har en budget som baseras på beställning och som faktureras beställande förvaltning. Beställningen baseras på beställd städtyta och moment i ett datasystem som genererar en beräknad städtid.

Utifrån dessa parametrar beräknas ett timpris som avser och ger full kostnadstäckning. Med full kostnadstäckning menas drift, personal och overheadkostnader i form av stab- och nämndkostnader. Vid ökat behov av städning lägger beställande verksamhet en beställning avseende ökat uppdrag.

Respektive nämnd lämnar årligen en beställning på städtimmar. Kostnaden för detta lämnas från folkhälsönämnden till beställande nämnd i samband med internbudget. Detta för att beställande nämnd ska veta vilken kostnad beställd städning genererar.

Höjning av timpris får endast ske med motsvarande ökad lönekostnad. Övriga delar av timpriset såsom förbrukningsmaterial och maskinreparationer är fasta. Dessa kostnader får inte ökas då det ger ett högre timpris. Kostnaderna har inte heller fått ökas de senaste åren vilket innebär att kostnaden måste tas in på minskad personaltid.

Investeringar sker enligt värdkommunens modell vilket innebär att städverksamheten äskar medel för egna investeringar via kommunfullmäktige

Jämförande verksamhet

Verksamheten har ramtilldelning som ekonomistyrning. Vilket innebär att verksamheten har en beslutad budgetram. Ramen är satt utifrån en uppskattad tidsåtgång för utförandet av de tjänster verksamheten tillhandahåller samt inkluderar drifts- och overheadkostnader. Vid ökat behov av tjänster lägger verksamheten fram äskanden och beslut om eventuell ökad budgettilldelning sker via politiska beslut.

Investeringar sker genom äskande av medel via kommunfullmäktige.

4.2 Budget för teknik och system

Städverksamheten

Inom städverksamheten har vissa av medarbetarna arbetstelefoner. Samtlig personal har tillgång till dator inom sitt städområde. Den totala budgeten för tele, data och post, år 2019 var för städverksamheten 56 600 kronor. Den totala budgeten för licenser och datorprogram, år 2019 var för städverksamheten 30 100 kronor.

Jämförande verksamhet

Samtliga medarbetare inom verksamheten har arbetstelefoner. Vissa av medarbetarna har Ipads. Den totala budgeten för tele, data och post, år 2019 var för jämförande verksamhet 50 140 kronor.

Den totala budgeten för licenser och datorprogram, år 2019 var för jämförande verksamhet 149 482 kronor.

Budget år 2019	Tele, data, post	Antal anställda 2019	Summa per anställd	Licenser, datorprogram
Jämförande verksamhet	50 140	30	1 671	149 482
Städverksamhet	56 600	107	523	30 100

4.3 Beräkning av utförande av arbete

Beräkning av tid för arbete:

Städverksamheten

Inom städverksamheten används ett datasystem för beräkning av samtliga städtytor, moment och frekvenser. Detta genererar sedan en städtid per objekt vilket möjliggör beräknad kostnad för utförande av tjänst. Städpersonalen är 93 % av hela arbetstiden planerad med full städ tid på objekt.

Jämförande verksamhet

Inom den jämförande verksamheten används inget system för beräkning av tid utan baseras främst på personalens erfarenheter. Relativt nytt är att använda GPS på fordon vilket registrerar tid och sträcka för att avrapportera utförd tjänst.

Transport/förflyttningstid

Städverksamheten

Förflyttningstid mellan olika objekt finns generellt inte med i beräkning av städ tid. Städpersonalen har ingen gemensam utgångspunkt utan tar sig direkt till sitt respektive objekt när arbetsdagen startar. De flesta medarbetarna har flera objekt per dag att ta sig till. Vid större objekt, som exempelvis en skola finns gemensamt utrymme för städpersonalen där lunch och rast intas.

Jämförande verksamhet

Förflyttning mellan olika objekt och platser finns med i beräkning av tid. De flesta i personalen har sin utgångspunkt från samma plats och startar samt avslutar sin arbetsdag vid denna. Vid lunch åker personal tillbaka till sin utgångspunkt för att sedan ta sig tillbaka till sitt objekt.

5. Analys av resultat

Nedan redogörs resonemang utifrån de olika områdena ur ett jämställdhetsperspektiv.

Resultatet visar att villkoren i vissa avseenden ser olika ut för de två verksamheterna och att det till viss del finns könsmönster i hur hantering, beräkning och resurser fördelas inom respektive verksamhet.

Budget för teknik och system.

Resultatet visar att de två olika verksamheterna har olika ekonomistyrning och budget för teknik och system. Inom städverksamheten har ett städsystem för beräkning av städytor funnits under en längre tid. Genom prioritering i investering- och driftsbudget har städverksamheten det senaste året möjliggjort att gå från obefintlig teknisk utrustning i form av telefoner, datorer och epostadresser till att ha tillgång till detta. Vilket bidrar till bättre information- och kommunikationsmöjligheter.

Inom jämförande verksamhet har samtliga medarbetare telefoner och vissa har även annan teknisk utrustning som Ipads. Vid jämförelse av budget visar resultatet att jämförande verksamhet har större utrymme utifrån budget för inköp och därmed en ökad möjlighet till digitalisering och IT- utveckling. Detta följer trenden där kvinnodominerade arbetsplatser tenderar att introduceras för tekniska lösningar långt senare än mansdominerade³

Beräkning av tid för utförande av arbete

En grund för den ekonomi och budget som beslutas av kommunfullmäktige avser hur mycket arbete som ska utföras inom verksamheten. Inom jämförande verksamhet bygger beräkning av tid för ett arbete till stor del på medarbetarnas, i detta fall av männens erfarenhet av hur lång tid ett utfört arbete tar. Inom städverksamheten sker en beräkning i detalj av den yta som ska städas i ett städsystem. Beräkningen av tid ligger sedan till grund för den tid personalen ska arbeta och därmed kostnaden per timme.

Genussystemet bygger på två principer, könens isärhållande och manlig överordning. Den manliga överordningen och hierarkin yttrar sig bland annat i att det män gör och det som betraktas som manligt värderas ofta högre än det kvinnor gör och det som betraktas som kvinnligt.

I detta fall avser det ett antagande att mannen är kompetent nog att fastställa tidsåtgången och att han inte ifrågasätts. Det vill säga att inom den jämförande verksamheten bygger en uppskattning till grund vilket inom städverksamheten istället baseras på en uträkning. En uträkning där utföraren, som oftast är en kvinna, får information om exakt hur lång tid arbetet ska ta.

Här kan det jämföras med att kvinnan istället föreställs som ej kompetent nog att avgöra tiden för utförande av ett arbete. Detaljstyrningen i form av beräkning kan ses som positivt utifrån att all kommunal verksamhet ska ha en god ekonomisk hushållning och en intern kontroll. Det kan även utifrån en tillitsbaserad ledning och styrning ses som negativt då det inte ger utrymme för egen påverkan av sin arbetsdag.

³ <https://blogg.kommunal.se/utredare/2017/03/01/teknifiering-av-yrken-kan-skapa-mer-jamstallda-jobb/>

Förflyttning

En annan aspekt som kan jämföras mellan verksamheterna och som har en grund i ekonomin och beräkning av tid, är förflyttning mellan objekt. Inom städverksamheten ingår en låg andel förflyttningstid mellan objekt. Dock inte mellan rum inom ett objekt.

Inom den jämförande verksamheten är det vedertaget att medarbetare transporterar sig på arbetstid för att ta sina raster vid den gemensamma utgångspunkten.

Likasa kan man se att i städverksamhetens timpris ingår inte arbetstidskostnader för utbildning, arbetsplatsträffar eller förvaltningsinsatser. Den jämförande verksamheten har detta med i sin ramtilldelning. Ur ett arbetsmiljöperspektiv så missgynnas alltså den kvinnodominerade verksamheten då de ska utföra detta utöver sitt ordinarie arbete medan det inom den mansdominerade verksamheten är en självklarhet.

Levererad kvalitet

Resultatet visar att verksamheterna har olika villkor avseende transport och förflyttningstid samt att ha utrymme under arbetsdagen för andra saker än grunduppdraget. Dessa är faktorer vilka inom städverksamheten utgör en grund för vilken kvalitet som levereras. Eftersom förflyttning mellan olika objekt inte är beräknat i städtimmar behöver personalen till viss del städa ikapp förlorad tid på grund av förflyttning. Att inte träffa andra medarbetare varje dag utgör också att grupptillhörighet och känslan av gemenskap kan påverkas negativt. Det påverkar också den dagliga ledningen och styrningen vilket i sin tur kan påverka den kvalitet som levereras.

6. Åtgärder

Steg sex och sju i sjuans metod handlar om att föreslå åtgärder utifrån analysen och att värdera eventuella åtgärder.

Jämställdhetsanalysen inom städ och dess resultat medför inte i några direkta åtgärder. Däremot stärker analysen vikten av fortsatt arbete med att digitalisera och satsa på IT utvecklingen inom städverksamheten. Även att resultatet som visar skillnader i villkor lyfts för diskussion inom politiken.

6.1 Fortsatt IT-utveckling och digitalisering inom städverksamheten

Att den tekniska utvecklingen och digitaliseringen i samhället utvecklas är positivt. Den ska dock vara till för alla. Städverksamheten är en kvinnodominerad verksamhet och tillsammans med en relativt hög andel utlandsfödda har yrket en låg status⁴. Skillnaden i villkor för budget gällande teknik och system påverkar förutsättningen för utvecklingen av IT men även arbetsmiljön. Utvecklingen av IT inom städ bidrar till förbättrade information - och kommunikationsmöjligheter vilket möjliggör ökad delaktighet och inflytande samt ökad status på yrket.

⁴ Luleå tekniska universitet, Lönsam arbetsmiljö för städare, Slutrapport.

Det är en viktig jämställdhetsfråga att värdera mäns och kvinnors arbetsmiljö lika högt. Detta genom att politiskt sätta fokus på en arbetsmiljö med likvärda förutsättningar för både kvinno- och mansdominerade verksamheter. Med bakgrund att teknifiering av yrken ofta är en process som förändrar ett yrkes status och kan underlätta arbetsbelastning. Så är satsning på den tekniska utvecklingen inom städverksamheten viktig.

Att investera i ett beräkningssystem för den jämförande verksamheten skulle bidra till mer jämställda villkor. Ett beräkningssystem som kan säkerställa kostnader samt följa upp utförda tjänster skulle bidra till en kostnadseffektivare verksamhet gentemot skattebetalarna.

6.2 Lyfta skillnaden i villkor

Att lyfta skillnaderna i villkor utifrån resursfördelning där kvinno- och mansdominerad verksamheter betraktas med olika logik är viktigt ur både ett arbetsmiljöperspektiv och jämställdhetsperspektiv.

Resultatet visar skillnader i villkor för de två verksamheterna. Analysen visar utifrån genussystemet att kvinnor och mäns erfarenhet och kompetens bedöms olika. När de organisatoriska och sociala faktorerna värderas olika påverkas levererad kvalitet.

En slutsats är därmed att mer jämställda villkor för resurser, både vad det gäller möjlighet till IT utveckling och tillit i styrningen, möjliggör en mer jämställd kvalitet och service till brukare.

7. Sammanfattning

Städverksamheten har de senaste åren arbetat med att införa teknik och öka möjligheterna för digitalisering. Nästa steg är att fortsatt undersöka förutsättningarna för att investera i ett modernt städssystem. Ett system som tillsammans med teknik effektiviserar och visualiserar vilket skapar möjligheter att utveckla verksamhetens arbetsätt och därmed levererad kvalitet.

Städverksamheten kommer fortsättningsvis arbeta för att skapa utrymme för förflyttning. Detta för att skapa mer jämställda villkor för utförande i arbetet.

Inom ramen för verksamhetsutveckling städ arbetar städverksamheten med att utgå ifrån en mer tillitsbaserad styrning. En styrning med mer handlingsutrymme för att leverera kvalitet i sitt grunduppdrag och som utgår ifrån en helhetssyn för att öka samverkan.